СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXI. Число 78. Джерзи Ситі, Н. Дж., второк, 3. цвітня, 1923. VOL. XXXI. No. 78. Jersey City, N. J., Tuesday, April 3, 1923. THREE CENTS

У. Н. СОЮЗ

ПРИЙМАЄ В ЦВІТНІ, МАЮ І В ЧЕРВНІ, 1923, НОВИХ ЧЛЕНІВ, СТАРШИХ І МАЛОЛІТНИХ, БЕЗ ВСТУПНОГО.

УРЯДНИКИ ВІДДІЛІВ І ЧЛЕНИ ТА ЧЛЕНКИНІ У. Н. СОЮЗА, ВИКОРИСТАЙТЕ СЮ НАГОДУ І ПРИЄДНУЙТЕ ЗА СЕЙ ЧАС ЯК НАЙБІЛЬШЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ І ЧЛЕНКИНЬ, А ТАКОЖ ДІТИЙ!

ПОДБАЙТЕ, ЩОБ ЗА СЕЙ ЧАС У. Н. СОЮЗ ДІЙСНО ЗРІС ЗНАЧНО В СИЛУ ЧЛЕНІВ І МАЙНА ДЛЯ ДОБРА І СЛАВИ УСЬОГО ЧЛЕНСТВА І УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА В АМЕРИЦІ.

ВІДДІЛИ МОЖУТЬ СІЙ АКЦІЇ ПОМОГТИ ТАКОЖ І ВІДПИСАННЄМ ВСТУПНОГО У СЕБЕ.

ТОЖ ДО ДІЛА. НЕХАЙ ДЕНЬ 1-ого ЛИПНЯ ВИКАЖЕ ВЕЛИКИЙ ЗРІСТ У. Н. СОЮЗА!

ВИДВИГАЮТЬ УЧАСТЬ АМЕРИКИ В СВІТОВІМ СУДІ

ВАШІНГТОН, 1. цвітня. — Републиканський сенатор з Індіяни Вотсон має завтра відбути зі секретарем стейту Гюзом конференцію про участь Злучених Держав в світовім міждержавнім суді.

Сенатор Вотсон є противником такої участи, і має він предложити Гюзови докази, що проти неї стоїть також велика частина американського народа, та переконати його, що для президента Гардинґа найкраще булоби покинути свою думку про втягнення Америки до міждержавного суду.

ХОЧУТЬ ВТЯГНУТИ ГАРДИНҐА ДО ЗАЯВИ ПРОТИ ЗОРГАНІЗОВАНИХ РОБІТНИКІВ

СТ. ОҐЕСТИН, Флорида, 31. марта. — На президента Гардинґа натискають багаті члени републиканської партії, щоби він межи иншими точками своєї програми заявився теж за „отвертою шапою".

УРЯДНИКИ ЗАСУДЖЕНІ ЗА ПЕРЕСТУПСТВО ПРОГИБІЦІЙНОГО ЗАКОНА

ІНДІЯНОПОЛИС, Індіяна, 31. марта. — Перед окружним федеральним судом покінчився тут нині один з найбільше сенсаційних процесів за переступлення прогибіційного закона. Число обжалованих виносило 62, і майже всі вони родилися поза Америкою. Одначе на чолі спису обжалованих стоять висші урядники, як: Джансон, мейор міста Ґері; В. Дан, міський судя; Кайндер, прокуратор; Вілієм Овлдс, шериф; Ганттер, бувший прокуратор; Блез Лукас, визначний адвокат; та Бенет, голова міського комітету републиканської партії. Межи обжалованими було теж дві жінки.

З числа обжалованих увільнено 7. Других признано винуватими, а вирок проти них западе дня 20. квітня. Межи свідками були представники 15 европейських національностей.

З ПРОЦЕСУ ПРОТИ ФОСТЕРА

СТ. ДЖОСЕФ, Мишиґен, 31. марта. — Процес проти Фостера, обжалованого за переступлення стейтового закона против комунізму, вже поступив на стільки, що в вівторок або середу адвокати та прокураторія виголосять приємним послідні промови.

По скінченню процесу проти Фостера має наступити процес проти Рутенберга.

НОВА СПРОБА ОБЄДНАННЯ ФАРМЕРІВ ТА РОБІТНИКІВ

ВАШІНГТОН, 31. марта. — Фармерсько-робітнича партія скликає на день 3. липня с. р. до Шікаго нову конференцію, котрої ціллю буде злучити в одну політичну організацію ріжні розбіжні політичні групи: фармерів, робітників, соціялістів, тощо.

СПОДІВАННЯ НОВИХ ВУГЛЕВИХ КЛОПОТІВ

ДЖАНСТАВН, Па., 31. марта. — Майнерська юнія почала в сьому окрузі мягкого вугля оживлену кампанію за організованнєм вуглекопів. З помежи неюнійних робітників, спроваджених компаніями для поборювання страйку до юнії вже приступило понад 2,000 робітників.

Властителі копалень кажуть, що незадовго прийде до завзятої боротьби в окрузі, і тому вони вже заздалегідь до неї приготовляються, як се видно з уставлення ними сильних рефлекторів (приладів до кидання сильного світла) на копальняних вежах. Одначе їх руки будуть по части звязані, бо теперішний стейтовий уряд, на котрого чолі стоїть відомий губернатор Пінчот, не дозволить їм набирати приватних сторожів для стереження копалень.

ЗАПОВІДЖЕНИЙ ПРИЇЗД СОВЕТСЬКИХ АГЕНТІВ

ВАШІНГТОН, 31. марта. — О дозвіл на приїзд до Злучених Держав мали просити департамент стейту: Людвіх С. А. К. Мартенс, бувший непризнаний американський представник большевицького уряду в Москві; Ґреґор Вайнштайн, радник советського бюра в Ню Йорку; та пані Каленін, жена президента советів в Москві.

На вістку про се деякі американські організації піднесли протест проти тділення такого дозволу.

НОВИЙ СТРАЙК ЗЕЛІЗНИЧИХ ВАРСТАТОВИХ РОБІТНИКІВ

ПИТСБУРҐ, Па. 31. марта. — Робітники зелізничих варстатів в Рук, що належить до Питсбурґ енд Вест Верджінія Рейлровд, вийшли на страйк, коли фабрика дала їм до направи дві льокомотиви, належачі до другого зелізничого підприємства.

Заряд варстатів каже, що страйк противиться постановам послідної згоди межи юнією та зелізницею, заключеної в місті Балтимор та звісної тому під іменем балтиморської залагоди. Каже він далі, що се угода дуже неподобалася варстатовим робітникам та що вони за всяку ціну хочуть її знесення.

СМЕРТЬ ВІД АЛЬКОГОЛЮ

КЛИВЛЕНД, Огайо, 1. квітня. — Коронер (судовий лікар) стверджує, що наслідком затроєння алькоголем померли Ізаї Кончак та Джан Гиц.

Тіло Кончака найдено нині рано на подвірю його дому. Воно лежало під високим насипом; через те сподіються, що небіщик пробував влізти на насип, але стратив притомність та впав. Гиц мав номер після свідання. Він пиячив цілу ніч з усіми мешканцями свого дому; коли дістав при свіданні жолудкові корчі, вже не міг власними силами затягнутися на ліжко. Занесений туди родиною, він помер, заким наспіла лікарська поміч.

ДІМ ЗАВАЛИВСЯ НА РОБІТНИКІВ

На Елдридж стріт в Ню Йорку завалився пятиповерховий дім, котрий робітники розбирали, щоби на його місце поставити новий. Під руїнами дому погиб один робітник, а 19 других віднесло поранени. Вбитий називається Йосиф Слипа. Межи другими жертвами нема нікого раненого небезпечно. Трох робітників румовище захопило в підземеллю, де вони мусіли переждати три години, заким до них дісталися.

ВЕТЕРАН МНОГОЖЕНЕЦЬ

Поліція міста Вилкс-Баре, Па. подає, що живучий там 75-літній ветеран горожанської війни Чарлз Дейвис був жонатий 16 разів. Два дні тому поліція начислила 14 жінок Дейвиса, і вже думала, що сьому буде конець. Тимчасом зараз на другий день наспів позов з Бракейвил, Па., подаючий, що Дейвис оженився був ще одною жінкою в Огайо і покинув її опісля в Пенсилвенії. На другий день знов надійшов ще один позов проти Дейвиса, в якому якась жінка з Рочестера, Ню Йорк, закидувала йому, що він оженився з нею, а потім забрав її гроші та пропав без сліду.

МАЛИЙ ГЕРОЙ

Малий 4-літний хлопчина Френк Тусак зі Шікаго віддав своє життє щоби вратувати свого два-літного брата від смерти. Діти бавилися сірниками, і, як се звичайно при таких забавах буває, підпалили на собі одежу. Бачучи, що його брат станув в огни, Френк схопив його та поніс з ним під водопроводом та, отворив на нього струю води, загасив огонь. Тимчасом, одначе, його самого обняло полумінь, і тяжко попарений він помер в кілька годин.

ЛИШЕ СМЕРТЬ ЯК ПОВОРОТ ДО МІСТОЧКА

З пороме, що пливає межи Менгетеном та Стетен Айленд кинулася в воду нюйорського заливу дівчина. Один зі залоги порому схопив її в хвилі, як вона впала в воду та витягнув її назад на пором. Її зараз відставлено до шпиталю, де показалося, що дівчина називається Марія Албрехт Барнес, що вона замужна, що вона пробувала поповнити самовбийство, бо її муж домагався від неї, аби вона покинула Ню Йорк та пішла жити з ним в малім місточку в Огайо. Женщина воліла смерть як життє в малім місточку.

СТРАШНА ВІТРЮГА

На острові Гуамі дув через чотири дні страшний тайфун, вбиваючи богато людий та причиняючи шкоди на якого чверть міліона долярів.

КІЛЬКО ТРЕБА НА ПРОЧИТАННЄ ЦІЛОЇ БІБЛІЇ

Щоби доказати, що цілу біблію можна прочитати за день, Проуер, пастор одної церкви конгрегаціоналістів в Бриджпорті, Конектикат, читав всю біблію без перерви перед громадкою своїх вірних. На прочитанне всего Старого й Нового Завіта треба було йому 17 годин та 28 мінут.

СМЕРТЬ ПОЖАРНИХ СТОРОЖІВ ПІД ЗАВАЛЕНИМ ДОМОМ

Підчас пожару старого, бо вже яких сто літ маючого дому при 27-ій вулиці в Ню Йорку, погинуло двох пожарних сторожів, а 16 віднесло тяжчі та лекші ушкодження, коли стіна дому завалилася на вулицю, де вони стояли коло пожарної сикавки.

ЖЕРТВИ ВЕЛИКОГО МІСТА ЗА ОДИН ДЕНЬ

За одну пятницю згинуло в Ню Йорку від автомобілів 6 дітий та одна жінка.

ПОДРУЖА НАСЛІДКОМ ГІПНОТИЗМУ?

До суду в Шікаго вплинув позов одної пані Скот, позиваючої свого мужа о розвід на тій основі, що він довів її подружитися з ним при помочи гіпнотизму.

СТРАШНА СТАТИСТИКА

Польська газета „Жечпосполіта" подає ряд цифр, які наглядно свідчать про неймовірний зріст злочинности в Польщі в 1922 р. порівнанню з 1921 р. Найчисленнійше презентується рубрика крадежей. Зелізничих крадежий було 12.487, крадежий з піль і лісів 33.272 і випадків бандитизму 1.584. На 320.146 випадків злочинности в 1921 р., в 1922 р. занотовано — 358.278.

СОБІ ПЛАТЯТЬ БОЛЬШЕВИКИ ЗОЛОТОМ

ВЦИК. постановив з приводу пятиліття червоної армії видати нагороди керовникам червоної армії — главноверхи Каменеву, Будьоному, Валтійському, Фрунзе, Тухачевскому й иншим в золотій валюті при спеціяльних рескриптах, підписаних Калінином і скріплених секретарями Енукідзе і Сафроновом.

МИТРОПОЛИТ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В ПОЛЬЩІ ДІОНІЗІЙ

Недавно вибраний митрополит православної церкви в Польщі Діонізій (Валединський) уродився 1876 р. в. Муромі, Володимирської губернії і походить із священичої родини. По скінченню духовної семинарії у Володимирі, він був вступив в духовну академію в Казані, яку скінчив 1900 р. яко магістер теольоґії та залишився у ній кандидатом на професора. Монахом став ще підчас студій в академії. В 1901-02 р. вчив церковної історії в Таврійській семинарії. Опісля став інспектором духовної семинарії в Холмі, а вже в грудні 1902 р. ректором тої семинарії в чині архимандрита. Яко ректор позискав для себе загальну симпатію серед учителів і питомців. Між 1911 - 13 р. був настоятелем церкви російської амбасади в Римі, після чого переведений був в чин кременецького епископа, вікарія волинської епархії. Війну і всі пізнійші зміни пережив у Кремінці між своїми вірними. 1918 р. приймав участь у Всеукраїнськім Церковнім Соборі в Києві, після якого був предсідником синодальної конторі в Києві. Від 1919 р. митр. Діонізій правив часто у волинській епархії, що попала під владу Польщі. В жовтні 1922 синод православної митрополії в Польщі надав йому чин архиєпископа. На днях вибрано його митрополитом усеї православної церкви в Польщі.

Яко митрополит вислав першу хрунівську телеграму до польського ржонду.

АРЕШТИ І ВИСИЛКИ В РОСІЇ

В звязку із закінченим слідством в справі сибірських есерів (соціялістів-революціонерів) в Томску арештовано чотирох лекторів висших шкіл і 23 студентів. Арештованих вислано на зіслання до Верхнеудинська, Читі і Петровського заводу.

РЕЖІМ В КИЇВСЬКИХ ТЮРМАХ

В Києві поширюються тривожні чутки про масові випадки смерти вязнів, що перебувають в міських тюрмах, від поширених там пошестних хвороб, а особливо від тифу. При побаченнях вязні скаржаться на погані харчі. Хліб дається два рази в тиждень по чверти унта, а в инші дні заміняється картофлею. Становище політичних вязнів є значно гіршим, ніж становищем кримінальних, з огляду на те, що останнім дозволяється працювати за плату в тюремних майстернях. Робітники вимагають втручання професіональних спілок і слідування київських тюрем.

ПАРИСЬКІ ГАЗЕТИ ДОНОСЯТЬ, ЩО В БУКАРЕШТІ, СТОЛИЦІ РУМУНІЇ, ВИБУХЛА РЕВОЛЮЦІЯ

ПАРИЖ, 1. квітня. — Тутешні часописі доносять, що в Букарешті, столиці Румунії, вибухла революція.

Вісти подають, що військо збунтувалось проти короля і відмовило йому послуху.

Населення також повстало і приєдналось до війська.

Король Фердинанд разом з жінкою втікли тайним способом до місцевости Албаюлія.

СТРАЙК МАЙНЕРІВ В АНГЛІЇ

ЛОНДОН, 1. квітня. — Завтра мають виступити до страйку майнери в долині Ронда у Валії.

Всіх страйкарів має бути понад 40,000.

АЛІЯНТИ УСТУПЧИВІ СУПРОТИ ТУРКІВ

ЛОНДОН, 1. квітня. — Аліянти вислали ноту до турецького правительства в Анґорі, в якій кажуть, що змінять значно свої економічні умови з попереднього договору, щоби задоволити турецькі домагання.

ГАРДЕН КАЖЕ, ЩО НІМЕЧЧИНА ДАСТЬ ПОЧИН ДО ЗГОДИ

ГАГА, столиця Голяндії, 1. квітня. — Відомий німецький публіцист Максиміліян Гарден у своєму викладі дальше сказав, що Німеччина скоро зробить мирове предложення Франції, бо вона поносить через французьку уокупацію великі страти. Він обчислює, що сі страти виносять 12 біліонів німецьких (паперових) марок денно.

ПУАНКАРЕ КАЖЕ, ЩО ВИДЕРЖИТЬ ДО КІНЦЯ

ПАРИЖ, 1. квітня. — Премієр Пуанкаре приняв учера на авдієнції президента американської новинкарської компанії Есосієйтед Прес, Френка Б. Ноеса, і заявив йому, що Франція видержить в боротьбі проти Німеччини до остатка і не уступить від своїх домагань, ані не буде зачинати з Німцями переговорів у справі порозуміння.

КРОВАВА ВІЙНА ФРАНЦУЗЬКОГО ОКУПАЦІЙНОГО ВІЙСКА З НІМЕЦЬКИМИ РОБІТНИКАМИ

ЕССЕН, Німеччина, 1. квітня. — Нині счинялись тут перепалки між німецькими робітниками і французькими жовнірами.

У перепалках французькі жовніри убили 6 німецьких робітників і ранили 30.

Французи кажуть, що зібралось було 3,000 німецьких робітників, котрі стріляли до французького війська з револьверів.

На се французьке військо відповіло сальвою в зібрану товпу і убило на місці 6 осіб, а 30 ранило.

НЕЩАСЛИВА ПРИГОДА РОДИНИ МІКАДА У ФРАНЦІЇ

ПАРИЖ, 1. квітня. — Нині стався нещасливий випадок родині японського цісаря (мікада), котра приїхала побачити Францію.

В Нормандії їхали автомобілем швагер мікада Кіташіракава, брат мікада князь Асака, княжна Кіміра, і панна Сові.

Автомобіль у великому розбігу вдарив в дерево. Сей удар скінчився нещасливо для цілого товариства.

Князь Кіташіракава і шофер згинули на місці, а всі прочі потерпіли тяжкі покалічення.

СІКОРСЬКИЙ ОБІЦЮЄ УКРАЇНЦЯМ І БІЛОРУСИНАМ ПОЛЬСЬКУ СВОБОДУ

ВАРШАВА, 31. марта. — Польський премієр генерал Сікорський видав проклямацію до Українців і Білорусинів, котрі на підставі рішення аліянтської Конференції Амбасадорів найшлись у межах Польщі, в якій запевняє їх, що польське правительство признає їм всі права, які запоручає... польська конституція і... польські... закони.

Він згадує в проклямації про „автономію", яку польський сойм ухвалив 21. вересня, 1922, для Українців, а яка „забезпечує" їм найширшу свободу національного, культурного й економічного розвитку.

Далі він заявляє, що у східних краях польська влада переведе земельну реформу в той спосіб, що слушні права місцевого населення будуть узглядненні.

Вкінці обіцює відбудову сих країв, які потерпіли наслідком воєнного лихоліття.

БОЛЬШЕВИКИ ЩЕ БУДУТЬ СУДИТИ ПРАВОСЛАВНОГО ПАТРІЯРХА ТИХОНА

МОСКВА, 1. квітня. — Московські большевики назначили суд „революційного" трибуналу над патріярхом православної церкви Тихоном на 10. с. м.

„Суд" над ним буде також за спротив проти ограблювання церков.

ПОЛІТИЧНОГО ПРОТИВНИКА ВБИВАЮТЬ

ЦАРГОРОД, столиця Туреччини 31. марта. — Приклонники голови турецького правительства Мустафи Кемаля паші убили його політичного противника Алі Чукрі бея, посла турецького парляменту в Анґорі і одного з основателів дневника Тан в Царгороді.

ЦЕПЛЯК І БУЧКОВИЧ ЖИЮТЬ

МОСКВА, 1. квітня. — Большевицький міністер „справедливости" Курський заявив, що генеральний вікарій польського архиепископа Цепляка, Бучкович, ще живе.

Тутешня преса про сю справу мовчить.

В католицьких костелах в Москві відбулись богослуження але священики не згадували про справу Цепляка.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents the copy.		ПЕРЕДПЛАТА. Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ЗМІНА АДРЕСИ ГАЛИЦЬКОЇ МІСІЇ.

Звертається увагу на зміну льокалю Галицької Місії у Вашингтоні, Д. К. Всі писма проситься тепер посилати на адресу:

DIPLOMATIC REPRESENTATIVE OF GALICIA,
Mutual Fire Ins. Bldg. - - Washington, D. C.

ДИППЛЬОМАТИЧНЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКОЇ (ГАЛИЦЬКОЇ) НАРОДНОЇ РЕПУБЛИКИ В АМЕРИЦІ.

Ч. 1083.

ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА В АМЕРИЦІ.

З як найбільшим признанням для Американських Українців приходиться мені піднести ту відрадну серед нас появу, що спроба Ради Амбасадорів віддати Галичину Польщі, не тільки, що не захитала нашим одностайним, безкомпромісово-протипольським фронтом в Америці, а навпаки, тільки нас скріпила, а що більше ще й заострила безпощадну боротьбу з Ляхами. Грімкі протести проти Польщі та її покровительки Франції посипалися зі всіх сторін Америки, з кождої місцевости, де живе тільки хочби мала горстка Українців. А замітна серед цего та обставина, що подібно як в старім краю, де широкі народні маси стоять твердо як скала при нашім Правительстві та є рівнож і його одинокою, сильною й непохитною опорою, так і тут в Америці, широка українська маса остала рівнож вірною свому Урядови і в тій так тяжкій для нас годині. В повнім довірю до Уряду заявила вона готовість дальшого як найсильнійшого його попертя. Українське громадянство заманіфестувало ці свої почування в численних вічевих резолюціях та сотках письм, які одержало Галицьке Представництво, а в яких, що з натиском підношу, ніхто інший, а передовсім наше свідоме робітництво, висказує свій біль з приводу злочинної політики Аліянтів, а заразом складає заяву вірности нашому Урядови та заявляється за дальшою боротьбою о визволення рідного краю.

Складаючи всему Українському Громадянству в Америці за ту його високо-ідейну поставу від імени Галицького Уряду як найсердечнійшу подяку, дозволю собі заразом отсею дорогою відносно деяких запитів відповісти, що політична лінія нашого Правительства не улягла і не уляже ніколи ніякій зміні. Ми є за злукою всіх українських земель в одну Соборну Українську Державу, та йдемо тактично до тої цілі дальше по тій самій дорозі як до цего часу, змагаючи на разі до освободження Галицької Землі зпід ляцького наїзду. Та наша боротьба може устати тільки тоді, коли буде осягнений вповні наш національний ідеал. Може улячи зміні хиба тільки спосіб боротьби, але сама боротьба не може устати, як довго находиться нога наїзників на нашій землі. За нами свята правда і велика стихійна сила сорок міліонового українського народа, а перед нами — час, який день за днем копає чимраз глибшу могилу нашим ворогам, який працює день в день для нас і на нашу користь, а який ми повинні і на дальше використовувати передовсім до зорганізовання та скріплення наших національних сил.

ПРИ ТІМ ПОДАЮ ДО ВІДОМА, ЩО Я ЗВЕРНУВСЯ ТЕЛЄГРАФІЧНО ДО ВП. ПАНА ПРЕЗИДЕНТА ДР. ЕВГЕНА ПЕТРУШЕВИЧА ТА П. ДР. КОСТЯ ЛЕВИЦЬКОГО, ЯК УПОВАЖНЕНОГО ДЛЯ СПРАВ ЗАКОРДОННИХ З ЗАПИТОМ, ЯКЕ СТАНВИЩЕ УРЯДУ І КРАЮ ВІДНОСНО ПОСЛІДНИХ ПОДІЙ, НА ЩО ОДЕРЖАВ ТЕЛЄГРАФІЧНУ ВІДПОВІДЬ: „УРЯД І КРАЙ ВІДКИДАЮТЬ АВТОНОМІЮ ТА ПРОДОВЖУЮТЬ БОРОТЬБУ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ."

УКРАЇНЦІ В АМЕРИЦІ! СТІЙТЕ ДАЛЬШЕ ТВЕРДО І НЕПОХИТНО ПРИ НАШІМ ГАЛИЦЬКІМ УРЯДІ ТА ДОПОМАГАЙТЕ ЙОМУ ТАК ЯК ДО ТЕПЕР ДОВЕСТИ БОРОТЬБУ ЗА ВИЗВОЛЕННЯ РІДНОГО КРАЮ ДО ЩАСЛИВОГО КІНЦЯ. СТІЙТЕ ТВЕРДО ЯК ДОВГО ТА БОРОТЬБА НЕ ТРЕВАЛАБИ, А БУДЬТЕ ПЕВНІ, ЩО БЕЗ ГОЛОСУ І ЗГОДИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДА ГАЛИЧИНИ НІЯКЕ І НІЧИЄ РІШЕННЯ НА СВІТІ НЕ ЗМОЖЕ ВИРІШИТИ ПРО ДОЛЮ НАШОГО РІДНОГО КРАЮ.

Вашінґтон, Д. К., 29. марта, 1923.

Др. Лука Мишуга,
За Представництво Галицької Республики.

ПОРУРЄ І СХІДНА ГАЛИЧИНА.

Коли в великій промові німецького канцлера Д-ра Куна з дня 6. марця цього року замісць слів **Французи** підложити **Поляки**, а замісць **Поруря** поставити — **Східна Галичина**, то можна собі погадити, що він про нас балакав. Так богато спільного в поступованню французьких і польських окупантів і така подібна та недоля, яку терплять Німці під французькою, а ми під польською окупацією.

В обох випадках брак правної підстави до наїзду на чужу землю, в обох безсоромне і безпардонне доптання ногами всякого права, в обох брак пирмітивного пошановання людської гідности, життя і майна ближнього свого.

Нагадуються не часи трийцятлітної війни, як сказав Др. Куно, а прямо напади Монголів, наїзди Гунів, або Москалів на Україну. Дивно як оба ті народи, Французи й Поляки, що славяться перед світом своєю лицарською честію, своїм почуттям „гонору" можуть так по розбишацьки поводитися в загарбаних чужих країнах.

„Не гоноровo, але здрово", — каже пословиця польська. Не знаю, може й Французи мають якусь подібну пословицю. Требаб спитати пана Пуанкаре. Але сумніваюся, чи одним і другим те, що вони роблять, вийде на здоровля.

Гадаю, що ні.

Наїзд Французів на Поруря мав за ціль добути більше вугля, ніж його давали Німці Французам і приневолити їх до скоршого й видатнійшого плачення воєнних відшкодовань. Французи, переступаючи беззаконно границі німецької держави впевняли не тільки мешканців Поруря, але й цілий світ, що вони не мають ніяких намірів стратеґічних, що їх похід, це прямо інжінерська експедиція.

Тимчасом протягом двох місяців показалося, що інжінери тут ні при чім, що замісць технічних інструментів, Французи пустили в Порурю в рух танки, кулемети, жандармерію і шпіонажу, що замісць добувати вугля, вони мордують людий, знущаються над дітьми і жінками, проганяють населення з їх рідної землі, вірних горожан німецької держави ставлять перед военні суди за те, що вони хочуть остатися вірними,—одним словом вони поводяться, як би це була не інжінерська експедиція, а справжня війна.

Який же вислід з цеї експедиції?

Вугля добувають Французи протягом місяця тільки, що перше діставали добровільно за оден день, франк паде, а німецька марка йде в гору, кошти експедиції ростуть і як сказав Бенеш, Французи не мають усього приходу на стільки, щоб заплатити проценти від своїх довгів.

Та на тім не конець.

Аж до не давна було в Німеччині, чи мало людий, котрі відносилися до Франції прихильно казали, що Німець то мущина, а Француз то жінка, що обі нації до якоїсь міри доповнюються і що скорше, чи пізнійше вони мусять помиритися, бо того вимагає життя і культура. Вся ненависть падала на Анґлію і в часі війни скрізь можна було стрінутися з кличем: „Gott strafe England!"

Нині не те. Нині ціла Німеччина бачить, що Французи настоюють на тім, щоб Німеччина пропала, як колись настоювали Римляни на тім, що Картаґіну треба знищити до тла. Нині всякі явні й притаєні симпатії до Франції никнуть так серед великих промисловців як і серед соціялістичного робітництва, а натомісць росте завзяття, щоб видержати боротьбу з ворогом аж до самого краю, аж до вирішення, чи Німеччина останеться самостійною державою, чи буде вона невольницею французького імперіялізму зпід прапору пана Поанкаре. А що Німців 70 міліонів, а Французів мало що понад 30, що Німці здорові й культурні, а Французи значно здегенеровані, що Німець працює до смерти, а Француз до 40 року життя, так вислід цеї боротьби дуже сумнівний, бо хоч яку силу мають нині танки й машинові кріси, то все таки побіджує чоловік, його енергія і його витрівалість.

„Яке їхало, таке здибало", — як поступають Французи в Порурю, так поступали й до нині поступають їх пупілі, Поляки, в Східній Галичині.

І їх роля мала бути дуже обмежена. Вони мали адміниструвати наш край аж до того часу, як коли його доля буд евирішена антантою. Їм не вільно було заводити нових порядків, не вільно було брати рекрута, ні силувати нікого до признання польської держави, як законної влади. Кождий Українець у Сх. Галичині мав таким чином оставатися в політичній провізорії, вільно йому було мати свою політичну орієнтацію, поки справа його рідної країни не буде вирішена антантою, яка присвоїла собі суверенну власть над Східною Галичиною.

Тимчасом Поляки стали в нашім краю поводитися, мов у себе дома, ще гірше, мов у завойованім краю. Тюрми наповнилися вірними синами України, польське „жолдацтво" почало гуляти, жандарми, поліція, шпіонажа зацвили буйним цвітом, ще буйнійшим, ніж в царській Росії, здавлено вольність слова, віри, совісти, почався танець шантажу, перекупства, огидної деправації, — почалося галицьке пекло, котрого короною було насильне притягання української молодіжи до „добровільної" військової служби у ворожій нам армії польській.

Хваляться Поляки, що їх Варшава, це надвислянський Париж. Не знаю, на скільки це порівнання правдиве, але кождий з нас може вже нині сказати, що Поляки як наїздники куди дальше пішли від своїх хлібодавців — Французів.

В грабіжі, брутальности, в насилі Французам треба йти на науку до Поляків.

А всеж таки, чи вийде їм це на здоровля — не знаю. Як поміж Німцями було чимало елементу, прихильного до згоди з Французами, так і в нас були люди, які Поляків все таки ставили вище дикого Москаля і вірили, що прийде час, коли ми разом будемо боротися „за нашен і вашен вольносць".

Досить пригадати Миколу Ганкевича й Симона Петлюру.

Нині ці люди осталися поза скобками нашого національного рахунку, — нині симпатії до поступової Польщі перейшли на сторінки історії, нині в Галичині треба бути зрадником, щоб думати про переговори з Поляками, нині там боротьба аж до вирішення, чи бути Українцям самостійним народом, чи лишитися їм і найдальше рабами польських панів і всяких псевдодемократів.

А що Українців 40 міліонів, а Поляків не цілих 20, що Українці народ здоровий, спосібний і завзятий, що наша земля богата, так і остаточний вислід боротьби безсумнівно мусить випасти на нашу користь.

Мають Поляки нині армію за чужі гроші, мають свою державу з ласки ясновельможної антанти, мають звязки в цілім світі, але ми маємо за собою почуття правди і маємо віру, що наша справа не може пропасти.

Повалили ми стару паню, Ржечпосполиту, повалимо й нову, бо про життя народів, про його устрій і розвиток рішають не дипльоматичні шахрайства, не вистки паперу, не ґеоґрафічні карти з неправними й несправедливими кордонами, а сила народня, його життє, здатність, його енергія творча, його національне почуття і його охота бути паном, чи рабом, наймитом, чи господарем на своїм власнім полі.

А що український народ виявив свою волю бути самостійним і державним народом не в Ридзі і не в Верзалю, але на крівавих бій-полях між Сяном і Доном, що він і доси не вгнув свого карку ні в червоне большевицьке ярмо, ні в мазурську дрантиву шлию — так скорше, чи пізнійше а мусить бути як він хоче, хочби це сталося коштом нових війн і нових теотеричних катастроф. Не його вина, — він уже досить ждав і терпів і ніхто мабуть не є таким майстром в вижиданню як Українець. Але й український терпець, таки колись вірветься й настане суд!

Крегул.

ГАСЛО ВОЛІ

Не плач. Послухай слів душі моеї.
Нам сліз твоїх не треба.
Взмахни крилом душі своеї
І линь в простори неба.

Слізми не вивести народ з неволі.
Зітханнями ніколи
Кайданів не розкуть, й недолі
Не запоможуть кволі.

Лише хоробрим сяє сонце волі, —
Рабам-ж повіки вічні
Тягти ярмо, стогнать і болі
Висловлювать одвічні.

Свободи не дають. За волю поле
Вкривають людським тілом.
За волю щерблять вітря голе.
Її беруть лиш ділом.

Ол. Непрецький-Грановський.

ДОПИСИ

ТОРОНТО, ОНТ., КАНАДА.

Як большевики протестували проти Петрушевича.

„На втіху Ляхам,
На радість Москви,
На просьбу їх слуг,
Прийдемо всі ми!"

Під таким кличем збиралися торонтонські Українці на большевицьке масове віче, яке мало відбутися тут на 11. лютого. І прийшли всі: і більші і дрібнійші українські „буржуї" разом кілька сот. Вся та контрреволюція зійшлася послухати, — „Як Петрушевич робить угоду з Поляками".

Прийшли й не жартували. Треба було дати місце контрреволюційному предсідателеви. Посипалися домагання зі сторони „буржуїв", які з самого початку взяли офензиву в свої руки. Залунали укр. гимни оден і другий, здрігнулася большевицька твердиня, в якій через послідних кілька літ не чути було нічого, окрім молебнів та парастасів в честь Леніна-Троцького. Здрігнувся і портрет Шевченка, якого немов на глум собі причепили на стіні ті, які за свої діла не заслугували-б у него на инакше прізвище, як „підніжки і грязь Москви". Залунали ще й другі „малоросійські" пісні, кількасот людий в один голос, немовби не знали, що десь на світі є і чрезвичайка і червона армія. Поблідли лиця „комісарів", які почали бігати взад то вперед, самі не знаючи чого. Оглух нарід на розпучливий крик головного, щойно перед тим натхненого большевицьким зїздом в Вінніпеґу, комісаря. З бесіди його і слова не було чути; виднів лише рот, розтворений мало що не по самі уха.

Минула так треття і пів четвертої а предсідателя як не було, так нема. Почали „буржуї" переводити в практиці те, чого „Українські Робітничі Вісти" цілими літами учили своїх „свідомих товаришів" робити, і вони так сумлінно до сего часу виконували в Торонті на укр. вічах. От-от четверта доходить, а тут ще лише починається „Ой видно село", а дальше січовий марш і за кождим „раз, два, три" ціла большевицька твердиня дріжить. Пробують товариші наслідувати Крата. Виступати перед непокірних і робити всілякі міни і рухами і голосом, можеб так утихомирити, бо знають, що їх так колись успокоювалося. Та дарма, кількасот голосів зливаються в оден і пісня продовжуєся.

Дав найстарший розказ, щоби „товаришки", котрі кращі, малися на осторозі зі своїми комуністичними нагнітками. Ті повискакували на сцену а він самий обійшов публику довкола немов хотів би сконтролювати, кілько є повстанчих відділів на території „Радянської України". Велів розтворити вихідні двері а червоноармейцям приказав забирати передні місця, ряд за рядом, випираючи тим способом контрреволюціонерів до дверий. А що послідні не дуже квапилися опускати місця, то червоноармійці, стративши рівновагу, почали шарпати декотрих з гостий за поли, а ті знов відплачувалися, як попало. І так богато крісел, які до того часу не були в домі Троцького ще ніколи зневажені, знайшлися сим разом під ногами супостатів.

Коло дверий почалось велике тисненне і метушня, а вслід за тим голосний крик женщин і дітий. Вдарив хтось в дріт по чрезвичайку, але не добре потрафив, бо, як показалося, приїхала не та з Харкова, що бере непослушних від разу „под стенку" і стріляє, а лише звичайна канадійська поліція. Правда, полетіло два чи три з відважнійших в долину по сходах, але присутність клятої поліції бодай дала нагоду „Йонарішеви" (за яким вона сама йби шукала тому півтори року назад, та не могла найти), — розпочати свою революційну бесіду проти Петрушевича. Та ще той добре не розмахався, як опозиція пригадала бесідникови, що він ще не сам з поліцією, і то так різко пригадала, що поліція мусіла попросити „товариша" не забути, на чім він став, віче замкнути, а решту промови відложити на ліпші часи.

Ще сонечко було високо на небі, на двоє вужиск до заходу, як врата Смольного Інститута в Торонті зачинилися і люди таки не довідалися, „Як Петрушевич робить угоду з Поляками".

Оттак вістре, яким „товариші" воювали на українських вічах через послідних кілька літ в Торонті, обернулось нарешті проти них самих. В тім Торонті, де большевизм досяг був свого вершка може найскорше на цілу Канаду, почав він тут найскорше (побіг Гемилтону та Ошави) ломити голову. Дурити українських робітників більше нема чим, бо: теперішній лад на світі большевики вже скасували; нема в Росії більше ані торговлі, ані гроший, ані приватної власности, ані капіталістів; за те є „Радянська Україна", українські школи, українські почти, гроші, війско і все українське. Брехні на Український Уряд, що буцімто він одного дня годиться з Поляками, а другого з Мадярами, є одинокий спосіб, яким можуть московські раби ще якийсь час втримати „джаб" у своїх руках. Тому то торонтонські Українці вже собі сказали, як мають відтепер новомодних москвофілів трактувати. Подібно повинні поступати з ними і другі місцевости. Що не всі робітники большевики і навідворот: не всі большевики робітниками, се кождий знає і нема причини українським робітникам бути московськими Іванами, та ще даватись обдирати московським аґентам.

Дописка. — З Торонта в сій справі ще пишуть нам:

В українських часописах була згадка про розбиття **українського** віча в Торонті. Се не правда і просимо се спростувати. Се не було українське віче, **але большевицьке.** Українці прийшли на се віче і вибрали свого предсідателя, а що большевики не повинувались рішенню більшости, але як у Росії були за диктатурою меньшости, віче розбилось.

Також не правда, що на вічу співав православний хор. В Торонті немає православної церкви. Співали Українці.

Торонтонець.

ЯК РОЗУМІЮТЬ РІШЕННЯ РАДИ АМБАСАДОРІВ В СПРАВІ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ СВІДОМІ УКРАЇНЦІ В АМЕРИЦІ?

Галицька Місія у Вашингтоні одержала в посліднього часі зі всіх закутків американської землі сотки писем, в яких американські Українці дають вислів свому обуренню з огляду на рішенне аліянтської Ради Амбасадорів, яким вона пробувала віддати Східну Галичину Польщі.

Ось виїмки з деяких писем:

1. АНТІН ВОЙТОВИЧ, з Моррис, Ілл. — Ще прийде нагода відвдячитись аліянтам і ляхам за їх безправство. Не туди дорога вирішення галицької справи. Ми самі її вирішимо, тільки не сидім із заложеними руками; не нарікаймо; не охкаймо; і не плачмо, а готуймось до нової крівавої розправи, бо вона прийде певно і не дасть на себе довго ждати. Будьмо готові і горнімся ще сильнійше коло нашого Правительства, бо воно одиноке справедливо боронить нашу справу.

На дальшу боротьбу посилаю від нашої маленької громади 26 дол. на Фонд Негайної Допомоги.

2. о. АЛ. УЛИЦЬКИЙ, з Джерзи Сіті, Н. Дж. — Послідне рішення аліянтських амбасадорів се нішо інше як остаточний вирок нехибної смерти для Польщі. Нарід цілком не захитався тим рішенням і не стратив духа. Противно, завзяття зросло, а мої парохіяни приняли вістку про те рішенне зі словами: „Смерть Ляхам — хай живе Україна," — та зложили сейчас 31,63 дол. на Фонд Негайної Допомоги, які отсим пересилаю.

3. ОЛЕКСА ГЛАДКИЙ і МИХАЙЛО СКАСКІВ, з Олд Вестборі, Н. Й. — Болючо вразила нас вістка, що аліянти задумують „віддати" Галичину Польщі. Але ми не віримо, аби те рішенне вийшло Польщі на добре. Завеликий кусок вона ковтнула і вдавиться ним скорше чи пізнійше. Тільки нам Українцям треба Польщі допомагати, щоби скорше вдусилась, а то буде для неї і для нас красше. Ми мусимо видержати ту боротьбу і стояти непохитно при нашім Правительстві аж до остаточної побіди. Тільки слабодухи і маловіри можуть хитатись. Для нас нема іншого виходу як тільки дальша безпощадна боротьба.

4. ЮЛІЯ ГРИЦЕЙ, з Филаделфії, Па. — Через рішенне Ради Амбасадорів готові захитатися слабші одиниці та забути на допомогу нашому Правительству, яке певно в тім критичнім моменті такої допомоги може й найбільше потребує. Посилаючи на Фонд ще раз додаткову жертву, вірю, що наше жіноцтво в Америці піддержить народнє завзяття та підіпре зі свого боку наш Уряд і дальшу визвольну боротьбу. Ми не сміємо і не можемо тратити духа. Шляхом боротьби добудемо певно нашу державну самостійність. Стіймо твердо при нашім самостійницькім прапорі та нашім галицькім Уряді, а певно побідимо.

5. Микола Кулик, з Камилос, Н. Й. — Захотіли аліянтські амбасадори в Парижі підстригти нас як тих покірних овечок. Покищо острять ще тільки ножиці на нашу вовну, але не таке то легке буде стриженне. Тільки ми не спім! Організуймося; складаймо жертви на боротьбу; підпираймо наше Правительство; кричім перед цілим світом; шлім телеґрами; та острім ножі на кождого, хто тільки посміє наставати на нашу прадідну землю. Коли в той спосіб будемо протестувати проти Ради Амбасадорів, то будьмо певні, що наш рідний край буде свобідний.

6. ВІАН КОВАЛІВ, з Йонкерс, Н. Й. — (Слова передані о. В. Сполітакевичем): Я приніс Вам, Отче, ще пять долярів на Негайну Допомогу. Не вимовляючи, кажу, що я вже раз дав і на Позичку і на Негайну Поміч, але коли бачу, як то деякі тепер по якімось там рішенню аліянтів в Парижі відтягаються потрохи від свого святого обовязку помогти рідному краєви, то встид мене огортає і жаль мені на серці. Щоби їх ганьбу закрити, посилаю за одного з тих слабодухів пять долярів нашому Правительству на дальшу боротьбу проти ляхів. Коби я був богатший то за кождого з тих нещасливців заложив би по пятці, але я бідний робітник, тому прикриваю пятькою ганьбу тільки з одного слабодуха.

7. КИРИЛО ПІДДУБЧИШИН, з Джерзи Сіті, Н. Дж. — На одно я дуже цікавий, а саме на те, як то поставляться американські Українці до рішення аліянтських амбасадорів. Коли я вичитав ту вістку, то що правда серце дуже мене заболіло і думаю собі: От тепер настане пора для всіх крикунів та запроданців нищити наше Правительство і наших провідників та звалювати на них всю вину за те лихо, якого дізнав наш нарід. Але походивши трохи поміж людьми, бачу, що є завзяті, а деякі скинули зараз по долярови на Негайну Допомогу, щоб вести дальшу боротьбу. І в тім на мою думку один наш ратунок. Наше Правительство тепер в тяжкім положенню. Не опускаймо-ж його в біді, бо не той приятель, хто при пиві та вині, а той що в горю і біді. Підтримаймо наш Галицький Уряд: держім оглову догори та готовий ніж за плечима, а лях не буде довго попасати на нашій рідній землі.

ВОРОГАМ

Народ мовчить. Його уста закуті.
Тяжким стражданням мір немає.
Та ще народні гасла не забуті
І прапор волі в мріях має.

Століттями його живую душу
Лукаві вороги кували,
Та замість закувать народну душу —
Вони її лиш будували.

Бо вороги лише гнобити вміють
І дух народа їм незнаний,
Стремлінь його вони не розуміють —
І люди рвуть з душі кайдани.

Дарма, що ви й тепер куєте пута!
Та з них з часом й сліду не стане, —
Бо Україні воля вже здобута
В серцях народа, що повстане

На поклик сурм численними полками
У бій з своїми ворогами.
І свою Державу власними руками
Будує він над вами — хами!

Ол. Непрецький-Грановський.

ГОЛОСИ ПРЕСИ З ПРИВОДУ „ВІДДАЧІ" ГАЛИЧИНИ ПОЛЬЩІ

„Совершиша ся!"

(З канадійського „Українського Голосу").

Аліянтська рада амбасадорів рішила признати границю між Росією і Польщею, установлену рижським договором, який заключили большевики з Польщею. Тимсамим постановила рада амбасадорів, що Східна Галичина має остати при Польщі.

Дуже відповідну пору вибрала рада амбасадорів на таке рішеннє. Тепер якраз Великий Піст, а Великий Піст кінчиться споминами про муки Христа і суд над ним. Рада амбасадорів повторила те, що близко 200 літ тому сталося в Єрусалимі. Дуже, дуже мало люди в світі змінилися. Дві тисячі літ могло минути, а історія суду над Христом ще могла повторитися майже з усіми подробицями. Ролю Христа сим разом сповняв український нарід, Польща — ролю архиєреїв-фарисеїв, що домагалися Христової смерти; аліянти і Ліґа Народів — ролю Анни і Каяфи; а рада амбасадорів — ролю Пилата, що вмивав руки перед товпою, видаючи на Христа засуд смерти. Рада абмасадорів видала на український нарід Галичини засуд смерти і вмила перед світом руки: Не я, мовляв, так постановила, тільки рижський договір.

Оттак рижський договір показався рішаючим в справі Галичини, дарма, що многі Галичани ніколи не хотіли в те вірити, ще й дурили себе, що мирові переговори в Ризі навіть помогли галицькій справі, бо большевики перед підписаннєм договору з Польщею, яким установили Збруч границею між Польщею і Росією, написали шумну заяву, що Галичина має право на самовизначеннє.

Тепер бачимо, що большевицька заява про право Галичини до самовизначення не варта була навіть того паперу на якім була написана. Вартість мав тільки большевицький підпис під тим, що над Збручем кінчиться і зачинаєся Польща. І новітний Пилат не занехав скинути з себе відвічальність на отсей підпис.

Рада амбасадорів лишила Галичину при Польщії. Доси не маємо докладнійших відомостий про те, чи поставила рада амбасадорів які условя або застереження для Польщі. З того, що представник Польщі сейчас підписав протокол, приходиться здогадуватись, що не було в тім протоколі нічого немилого для Польщі, Польща має звичаю підписувати того, що їй немиле, без торговання. Теперішній поспіх Польщі не добром для нас пахне.

Однакож — сталося. Український нарід може тепер повторити за Христом, умираючим на хресті: Совершиша ся!

Тепер вже знаємо, на чім стоїмо. Тепер вже знаємо, що більше лиха від ради амбасадорів не потребуємо сподіватися. Рада амбасадорів дала нам все зло, яке тільки могла дати. З сего боку дальшої небезпеки вже нема. Часом треба і таким потішатися. Непевність, в якій рада амбасадорів за вдержувала український нарід Галичини через чотири роки була гіршою, чим теперішнє рішенне. Якби се рішенне було видане, скажім, в 1919 р., то можливо що відносини в Галичині були би вже донині упорядковані. Український нарід в крайнім разі не був би потребував даремно витрачувати своєї енергії на безкористні старання вговорити людською мовою бездушний предмет, званий аліянтською дипльоматією. Замість того можна було взяти ся до кориснійшої праці, хоч може й не до такої легальної.

А нагода до такої праці ще не пропала. Як довго український нарід жиє, так довго не може сказати собі, що все втрачене. Втрачені тільки надії на можливість справедливого рішення справи радою амбасадорів. А як правду собі сказати, то сі надії ніколи в нікотрого думаючого Українця не були дуже сильні. На те не треба бути великим фільософом, щоби вирахувати собі, що два а два є чотири. Українці Східної Галичини стало мали аліянтів проти себе. Коли Українці в Галичині були горою, найвисша рада мирової конференції взивала їх до перемиря з Поляками, але як прийшло до переговорів в справі перемиря, представники найвисшої ради вимагали від Українців, аби добровільно відступили Польщі половину Східної Галичини. Враз з тим перевезено до Польщі з Франції Ґалерову армію і коли Українці приготовлялись до мира з Польщею, Галерова армія зірвала завішеннє зброї і вдарила на Українців. Найвисша рада замість покарати за се Польщу, позволила їй окупувати цілу Галичину по самий Збруч. І знов Українцям зразу приобіцяла найвисша рада поладнаннє справи згідно з волею населення, а відтак придумала для Галичини 25 літ неволі під Польщею — на пробу. Колиж Польща і на се не згодилась, тоді справу полишено раді амбасадорів до порішення. І потрібно було, щоби Ліґа Народів аж два рази взивала офіціяльно раду амбасадорів, щоб вона виконала свій обовязок. Однакож рада амбасадорів навіть Ліґа Народів не слухала. Доперва коли сама Польща зажадала в половині лютого с. р. в ради амбасадорів рішення в справі східної границі Польщі, пробудилася славетна рада зі свого глубокого сну і взялась до роботи. І роботу свою виконала так справно, що Поляки по раз перший без торгів підписалися сейчас під тим, що їм предложено до підпису. Та сего не тільки можна було але й треба було надіятися. Тимбільше треба було надіятися, що головою ради амбасадорів є премієр Франції, а Польща пофіксувала послідними часами Францію й Італію нафтовими концесіями в Галичині.

Однакож нема зла, яке не малоби й своїх добрих сторін. В рішенню ради амбасадорів добре те, що воно запало без найбільше заінтересованої сторони, без представників галицьких Українців. Про Галичину рішали, не питаючи про волю галицького населення. Сим рада амбасадорів зломила зобовязаннє, яке зробила найвисша рада мирової конференції, і увільнила Українців від всякої моральної відвічальности за се рішеннє. Рішеннє ради амбасадорів не обовязує Українців до нічого. Українцям так з тим рішеннєм, як і без него, бо се не їх рішеннє. Всякий договір обовязані виконувати тільки ті сторони, що умовляються; сторона, що не умовлялася і до нічого не зобовязувалася, не має ніякого обовязку.

Одинокий обовязок, який в Українців є, се — поборювати Польщу дальше всіми можливими способами. Рішеннє ради амбасадорів означає для Українців тільки конець одного періоду і початок нового періоду одної і тоїсамої боротьби за волю рідного краю і народу. В старім періоді Українці потребували оглядатись на раду амбасадорів, щоби відтак не впала на них відвічальність за те, що самі попсували справу, яка могла бути по справедливости вирішена. В новім періоді не потрібно вже оглядатись на раду амбасадорів.

Рішеннє ради амбасадорів дало також Українцям одну важну лекцію. Якби там на раду амбасадорів не дивитись, то треба їй одно признати. Вона заледви чи могла щось іншого зробити ніж те, що зробила. Дивімся на світ тверезо. Польща мала Галичину в своїх руках і нема найменьшого сумніву, що Поляків можна було вигнати з Галичини тільки силою.

Припустім, що в раді амбасадорів були люди, які хотіли справедливости для Галичини. Сі люди потребували сказати: „Моя держава зачинає завтра війну з Польщею і не спічне, поки не вижене Поляків з Галичини". Але чи могли вони так сказати? Чи є нині в Европі одна держава, що відважилася би зачинати війну? Чи є держава, що могла би зачинати війну? Хиба Франція, а друга Польща. Але вони приятельки.

І за кого мала якась держава, скажім Англія, зачинати війну з Польщею? За галицьких Українців! А що робили через чотири роки галицькі Українці? Галицькі Українці через чотири роки сиділи тихо. Терпіли переслідування, протестували і — чекали. Одні чекали на справедливе рішенне ради амбасадорів. Другі чекали на поміч Росії. А рада амбасадорів сказала, що якраз тому лишає Галичину для Польщі, бо Росія на се згодилася. Чи можнаж вимагати від Англійців, щоби вони проливали свою кров за тих, що спокійно чекають? Таж для Англійців воля Галичини не дорозша чим для самих Галичан.

Треба й се тямити. Коли частина освічених Українців загрівала свій нарід довитривалости і до опору перед нахабною Польщею, в той самий час народу підбурювали народні маси проти галицького уряду, що перед очима світа заступав змагання до самостійности Галичини. Ніщо не було Польщі більше на руку, чим цькування т. зв. українських большевиків і споріднених з ними елементів проти уряду Петрушевича. Може хтось собі думати, що пр. писанина канадійських УР Вістів — се було виттє собаки до місяця, але для Польщі воно мало вагу золота. Польський уряд уважно за тим слідив, що в українській пресі коли писало ся непохлібного про урял Петрушевича і ніколи не залишав нагоди, аби у відповідних кругах не зробити з того ужитку. „Ось, казали Поляки, дивися, пане Пуанкаре, що самі Українці пишуть про Петрушевича, який хоче, аби Галичина була самостійною републикою. Як можна такого чоловіка слухати?"

І рада амбасадорів зробила те, на що по думці ради амбасадорів населеннє Галичини заслужило собі. Волю можна признават тільки тому народови, який ділами доказує, що в разі потреби зможе свою волю оборонити. Галицькі Українці такого доказу не дали. Вони потребують дати світови більше доказів своєї дозрілости до самостійного державного істнування.

І вони се докажуть, хоч нагода може не зараз лучиться. Але горе нам, як до того часу не позбудемося з між себе яничарів, що розкладають орґанізм українського народу.

Нехай Поляки тішаться рішеннєм ради амбасадорів. А ми можемо від разу забавитися в пророків. Польща може потримати Галичину в своїх руках лиш так довго, поки не вибухне в Европі нова війна. А нова війна буде. І тоді Галичина стане загибелю Польщі. Польща вдавиться Галичиною.

КІЛЬКО ЗЛОЖИЛИ ПООДИНОКІ ОСОБИ НА ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ РІДНОМУ КРАЄВИ

(Послідний спис). (2)

40) З Майнерзвил, Па., від Николая Єтечишина переслав п. Т. Пташинський 5.00

41) З Іст Тонтон, Масс., Ілія Давидчук 2.00

42) З Горнел, Н. Й., збірку переслав п. Григ. Бобовник 22.25

Зложили по 2.00: Г. Бобовник, Ілія Назар, В. Лаврів (ст.), В. Лаврів (мол.), І. Галат, І. Бай, І. Шіделко, С. Катола, І. Підкович; по 1.00: М. Добрянський, П. Федак; по 50 цнт.: П. Пелех, А. Пелех, Р. Підковир, О. Олексин; В. Музика 25 цнт.

43) З Честер, Па., збірку переслав о. Антін Лотович 31.00

Зложили: З панахиди в церкві Сош. св. Духа 21.00; Сестрицтво Найсвятіших Тайн 10.00.

44) З Ню Йорк Сіти, Фред Долішний 5.00

45) З Бруклин, Н. Й., збірку від Комітету Помочи Рідному Краєви переслав п. С. Пиш.... 30.00

Зложили: З каси Ратункового Комітету 15.00; Теофан Михалюк, Александер Паланичка і Захарій Маївка по 5.00.

46) З Шікаго, Ілл., Михайло Белегай 10.00

47) З Филаделфії, Па., від Комітету Фонду Негайної Допомоги, переслав п. Вас. Титанич 86.15

Зложили: З Сотні 4, Січ. Орг.: І. Виклинець 10.00; М. Белюх, Ілько Одосій і Федор по 1.00.

З Тов. Єдність, від. 163 У. Н. Союза зложили: Тов. Єдність 25.00; Никола Гамель, Андрух Зелінка, Дм. Зелінка і Іван Гарнуль по 2.00; по 1.00: Петро Левцьо, Семен Курко, Стеф. Гвізд, Михайло Поранич, Олекса Наприш, Василь Антін, Андрій Дуда, Іван Іванишків, Вас. Шеґда, Петро Сорій, Ева Лозенівська, Василь Кишляк, Петро Мельник, Іван Дуда, Михайло Лишак, Петро Першона, Василь Вухник.

Приватна збірка: Дм. Остяк 10.00; Тетяна Гавришко 2.00; по 1.00: Михаїл Бойко, Анна Бойко, Палагія Романюк, Ів. Демяник, Дорка Забавчук, Михайло Сопрун.

З Тов. Франка: по 1.00: Н. Н., Семен Чорномаз, Іван Крамар, Михайло Запчук, Теодор Януш, Роман Карбівник, Дм. Бурмило, Михайло Гильнер, Іван Витяж, Арсеній Лабунець, Стефан Титор, Петро Рій; Іван Кобзар, не-член 5.00.

48) З Шікаго, Ілл., Григорий Шевчук 5.00

49) З Ню Йорк Сіти, Д. Ушак 5.00

50) З Филаделфії, Па., Михайло Черкас 5.00

51). З Бруклин, Н. Й., збірку з панахиди переслав о. В. Лотович 31.00

Зложили: Павліна Карплюк і Лука Кісь по 5.00; дрібними датками 21.00.

52) З Болтимор, Мд., збірку з панахиди переслав п. Й. Семенків 15.00

53) З Бейон, Н. Дж., Ів. Буньо 5.00

54) З Ненті Ґло, Па., збірку переслав о. Іван Палій 67.00

Зложили: о. Іван Палій 10.00; Іван Хомій, Лесь Вонсовет, Текля Михалко і Андрій Запало по 5.00; Прокіп Сеньків 3.00; Олена Бабек 2.50; по 2.00: Яцько Ткач, Константин Зеновяк, Антошко Душкевич, Михаїл Дацко, Іван Паславський, Іван Питяк, Теодор Малховський; по 1.00: Юрко Крисяк, Ник. Ільницький, Василь Карманік, Анна Сивулич, Олекса Марцишин, Нестор Втаканч, Теодор Сирко, Петро Дацко, Михаїл Калиняк, Михаїл Душкевич, Дмитро Слюсар, Дмитро Маханиць, Стефан Душкевич, Василь Гочак; по 50 цнт.: Михаїл Плопа, Юрко Дацко, Михаїл Верхола, Николай Льоренц, Стефан Герминка, Антоній Марцінкович, Адам Каспер, Стефан Вадюк, Антоній Андрушкевич, Владислав Юнкесбер, Андрій Вадюк, Николай Комісар, Іван Кравець, Петро Вітичак, Юрко Поптик; по 25 цнт.: Василь Словбер, Мрс. Вікс, Юрко Бушковицький, Ілько Добровольський.

55) З Вотервліт, Н. Й., збірку переслав о. Онуф. Ковальський 32.05

Зложили: З панахиди в Вотервліт, Н. Й. 16.57; з панахиди в Годсон, Н. Й. 7.48; о. Онуфрій Ковальський 5.00; Йосиф Білинський 2.00; Юрій Бакай 1.00.

56) З Шікаго, Ілл., о сов. Николай Сіменович 10.00

57) З Нюарку, Н. Дж. 10.00

Зложили: Іван Лучкевич і Василь Лучкевич по 5.00.

58) З Елмайра, Н. Й., збірку переслав п. Гриць Левуш..... 72.50

Зложили: Кость Юськів і Николай Ментух по 5.00; по 2.00: Антін Бубняк, Дмитро Бабій, Андрій Волосинович, Григ. Левуш, Гриць Левуш; по 1.00: Максим Осташевський, Онисько Осташевський, Роман Квасний, Петро Ващишин, Андрух Борик, Николай Петрусів, Павло Білозор, Текля Базарніцька, Михайло Дудар, Іван Романків, Іван Жавка, Іван Скородинський, Ст. Вавер, Никола Черкіс, Андрух Вишанський, Ігнатій Конашевич, Іван Грицій, Володимир Пасельський, Николай Пасельський, Демко Чучман, Григорий Короляшин, Йосиф Сузанський, Йос. Шиделко, Семен Шеремета, Семен Зельманович, Семен Дичський; по 50 цнт.: Анна Мазур, Паранька Мазур, Марія Черкіс, Корнило Іваник, Іван Гафич, Петро Тхорик; по 25 цнт.: Андрух Щуманський, Павло Зубрицький, Луць Бурштин; з панахиди 13.92; збірка з Елмайра Гайтс, 8.75.

59) З Бейон, Н. Дж., Петро Борис 5.00

60) З Гемтремк, Миш., від Йосифа Боднара переслав о. Д. Добротвор 10.00

61) З Бервинздейл, Па., Михаїл Лісневич 5.00

62) З Джерзи Сіти, Н. Дж., Лука Піріжок 5.00

63) З Джерзи Сіти, Н. Дж., Василь Жуковський 10.00

64) З Філядельфії, Па., Олекса Веклинець, переслав п. Теод. Грицей 5.00

65) З С. С. Питсбурґ, Па., від Укр. Жіночого Товариства Труд переслала п. Марія Хандога.... 5.00

(Дальше буде).

ГЛЯДКИ, ПОВІТ ТЕРНОПІЛЬ

Просьба о складку на читальняний дім

ДО СВОЇХ!

Виділ читальні „Просвіти" в Глядках звертається до Вас земляки з проханнем для переведення збірки між людьми з нашого села в користь читальні і школи. Читальня вже істнує, а школи ще не має. Читальню відновлено дня 22. XII. 1922 р. Находиться вона в сумних обставинах. Брак фондів, бібліотеки а що найгірше власного дому. Тимчасово поміщаєся вона в домі п. Романа Чабана. Членів є 80. Настрій є бадьорний. Зогляду на нещасливий стан нашого села вкладки членські є мінімальні. Зогляду сего не може розвиватися як слід праця освідомлення. Читальня є в стані передплачувати лиш одну часопись. На сходинах читається часописи, книжки котрі пожичається де лиш можна, поясниється історію України і наше теперішне політичне положення. Робиться старання коло відбудови школи. Уряд польський дає нам школу але польську. Ми на се не можем пристати, тому постановлено відбудувати школу своїм коштом. В тім напрямі пороблено деякі приготовання. Але і тут великий брак фондів а до сего доріжня зростає страшенно що години і мінути а марка іде все в гору до гори ногами. Школу муситься сего року побудувати як би то не було, бо молодіж пропадає. Від 1914 р. діти не ходять до школи, як так дальше піде то вони пропащі для нас і нашого народу.

Школа і Читальня се дві пекучі справи нашого села.

Земляки! Ви се дуже добру розумієте чим є школа і читальня для нашого народу. Жертви оскільки можливо проситься посилати в долярах на руки читальні. Виділ читальні звертається ще раз до Вас земляки з горячим проханнем занятися сею справою.

Щирий привіт дорогим землякам шле читальня „Просвіти" в Глядках.

Глядки, дня 9. січня, 1923 р.

Олекса Когут, голова;
Олекса Тимочко, заст. голови;
Семен Сівінський, скарбник.

ДО УКРАЇНЦІВ З СЕЛА ГЛЯДОК, ПОВ. ТЕРНОПІЛЬ, І ОКОЛИЦІ.

На поклик повисшої відозви відбулися збори в Дітройт, дня 11. лютого в домі А. Виніцького при участи глядецьких односільчан і кількох гостий. Вибрано Комітет для збірки жертв на будову школи в Глядках, в склад котрого входять: С. Тимочко, голова; Я. Іванців, секр.; С. Рудакевич, касієр. На зборах зложено і декляровано 70 дол. Жертвували: А. Виніцький, С. Тимочко, С. Рудакевич, Я. Іванців, Гр. Свистун і М. Галіян по $10.00; В. Попівняк $5.00; Н. Тимочко і Л. Шуманський по $2.00; Т. Починок 1 дол. Ті гроші віддано до банку на імя комітету.

Дорогі Краяни! Ми, як комітет, звертаємось до Вас з горячою просьбою поперти нас в нашім змаганню. Ця відозва не потребує жадних вияснень, бо як самі знаете з перебігу війни, що наше село міняло завойовників по кілька раз, через що зістало знищене до тла. Кождий з нас розуміє вагу школи і читальні, як і тамтейші відносини і не повинен відмовитись від помочі, бо школа і читальня, це дві твердині, об котрі розібються всякі насильства ворогів. По листи до збирання жертв на будову школи звертатись на одею адресу: Яків Іванців, 7365 St. John St., Detroit, Mich.

ЗА КОМІТЕТ:
Семко Тимочко, голова;
Яків Іванців, секретар;
Семко Рудакевич, скарбник.

ДО НАШИХ СПІВАКІВ, МУЗИКІВ ТА СПІВАЦЬКИХ ТОВАРИСТВ

Висший Музичний Інститут ім. М. Лисенка в Станиславові (Східна Галичина), котрий за час свого дворічного істнування успів дуже гарно розвинутися, мусить збудувати собі відповідне приміщення, щоби міг дальше успішно розвиватися. Управа Інститута не в силі сама роздобути великих фондів на ту ціль, тому звертається отсим до всіх Українців що люблять рідну музику і бажають її розвитку, прийти в поміч рідній музичній школі, другій в цілій Галичині, та своїми жертвами причинитися до її піднесення та запевники в сей спосіб її дальший розвиток.

Жертви проситься посилати на адресу директора Музичного Інститута **Осип Залеський, Станиславів, вул. Голуховського, ч. 66, Східна Галичина.**

Станиславів, 15. марта 1923 р. 78-79

БЕРЕЖІТЬ ОЧИ

Втрата ока це мабуть найстрашнійше з усіх каліцтв. Руку, ногу, зуби можна заступати штучними т. зв. протезами, які в значній мірі виручають правдиві члени і помагають чоловікови ходити, працювати, чи їсти. Вставлене шклянне око поправляє вигляд чоловіка, та в нічому не помагає зорови.

Ввтрату ока, чи зору може в першу чергу спричинити якийсь припадок: удар, іскра, крапля горячої води, чи взагалі якоєсь тіло не все може легко людину осліпити. Перед такими випадками треба таксамо оберігатись, як перед усіми иншими. Тут ніяка порада, кромі звісного американського „Гелп юрселф" не поможе.

Та у богато случаях ослаблення, ушкодження, а то й втрату зору завинює необережність, або байдужність. Вона лежить головно у тому, що люде не звертають увагу на силу і рід світла, при якому їм приходиться працювати. адто слабе, або надто сильне і ярке світло напружують, мучать і пошкоджують зір. Старе правило, щоб у сумерках, або слабім світлі не читати і не шити є одним з найважнійших законів збереження зору. Далі світло сонця є здоровійше, чим штучне. Блимаюча лямпа, або нерівномірне, ярке світло є найгіршими ворогами зору. Тому ґазове світло лиш тоді не шкодить очам, коли є прикрите сіткою, а електричне тоді, коли жарівки є зроблені з матового шкла або прислонені розсіваючою світло заслоною. Найкраще є, коли штучне світло не паде прямо на предмети, на які ми дивимося, а посередно, відбите пр. від білої стелі або розсіяне через заслону.

Стенографери і писарі повинні держати копії писем прямо перед очима, щоби очні мязи через постійне заглядання в сторону непотрібно не напружувались. Найкраще для тих, хто пише на машинці є, коли копія є притверджена прямо перед очима, і то до стола, а не до машинки, та щоб вона все не пересувлась. В цей спосіб можна оберегтись перед викривленням хребетного стовпа та перед болем голови, який часто є наслідком напруження очних мязів.

На загал припадки з очима можна поділити на чотири групи: вади очий, очні слабости, ушкодження очей і перетома їх. Очні вади це є косоокість (зизовання), коротко або далекозорість може лічити і усунути лише лікар через відповідні операції або відповідні шкла (окуляри). Вживати тих послідних повинносяі лиш за порадою доброго лікаря-специялісти, тому що краще не вживати ніяких окулярів, чим вживати злі, які ще гірше лиш руйнують очи.

Очні хороби є або наслідком якогось загального недомагання тіл, або приходять через зараженняся. В случаю лічення усего орґанізму усуне і недомагання очий (пр. куряча сліпота), другі треба окремо старанно лічити. Найнебезпечнійчими з них є гонорреа (трипер) очий і трахома (єгипетське запалення) очий. Вони обі є дуже заразливі і щоб встерегтися перед ними треба в першу чергу не доторкатися брудними, немитими руками очий, а далі не втиратись вживаними другими людьми рушниками.

Напруження і втому очий спричинює згадана вже неосторожність відносно світла, а ушкодження ока викликують зовнішні, механічні причини. Одною з них є вуличний порох, дим, а також і вітер, які викликують часто звичайне запалення очий.

Свіжий воздух, чиста вода, та недільний відпочинок у ясній, зеленій природі, замість у „мувіс" запобіжуть богатьом недугам ока, а кромі цего зроблять його видержливим на ті напруження, яких воді оминути.

Богдан Лепкий.

ЖЕРТВА.

— Робіть що, кумцю, бо не дочекаю! Щось мені той день раком лізе. Часом так майне, як із батога тріснув, а нині як навмисне!..

Вже рада би я його одної хвилини взріти, мого синонька, мого егомостика. —

І бігала від вікна до вікна та зазирала, чи не їде. А як на мості затуркотів який віз, то прожохом кидалася у двері, а потім вертала засумована до хати. Не їде!

В хаті було прибрано, як на Великдень. За образами квітки, на постелі подушки, як сніг білі, на скрині, що найладнійший обрус. Попід стелею волочився легенький, синявий димок.

То мати ладаном обкурила хату, щоб хлопський сопух не вражав „його" панського носа.

На печі горів червоний огонь, а кума Гася варила молочну кашу і жарила що найкрасшу курку. Всьо для нього, для єдиного сина, що вовчився у місті на „ксьондза" та мав приїхати до рідного села на першу службу божу.

Кума Гася орудувала коло печі і з завистю поглядала на щасливу сусіду. Бідна вдова, а всеж діждалася такої потіхи. З найбільшим богачем не міняласи би тепер. Де там!

— А відсуньте, кумо, горщик із кашою, приказувала Грінчиха, щоби не прикуріла, бо не їв би вам. То не наш хлопський язик, ні. Де, де, де!... А курку можете жаром обложити, щоби скрушіла, бо твердої також не схоче їсти. Хлоп і ремінь вгложе, як зголодніє, а таке паня не годно. У них уся сила на розум відходить, на науку...

— Та воно так, — потакувала Гася — наш „христінин" то твердий, як дубина, а пани як хворост... Якосьтут буде я у писаря, за податок. Чекаю та чую, як пастух із наймитом заклажаються. Як з'їш мені, кажe наймит, отой гніт, що дівка саме з лямпи викинула, то дістанеш шістку!

— Але — дістану?

— Так мені, Боже! Ось люди чують!

Слово по слові, заложилися. І що ви кажете! Як узяв вам дурний пастушисько жмякати закопчений, смердячий гніт, як узяв, то вам до днох отченашів зжер цілий до чиста, як булку за грейцар... Але дайте ви панові ринський, чи схоче!

Грінчиха як би нічого не чула, взяла казати:

— Ніхто не знає, яка то добра дитина. То але син! „По що менi, — каже до мене, — жінки, коли я маю таку добру маму. А деж мені хто в світі годен так догодити, як ви! Будьмо собі, мамуню, жити, як у Бога за дверми, і буде нам добре. Будуть нас люди любити, будуть шанувати і Бог буде нас благословити. Кажу вам у церкві, на самім переді, зробити мальовану лавку, щоби ви собі сиділи, як пані, бо ви старенькі і не сильні на ноги!... То раз дитина!

Оповідаючи кивалися, як би заводила і правою рукою обтирала заєдно то губи, то очі.

— А я йому кажу: Роби, синоньку, як знаєш. Я тобі женитися не бороню, щобись не нарікав на мене. А йно бери собі гідну.

„Або то чоловік знає, що бере? Або то годен кого перелізти?"

— Божа воля, синоньку, кажу до нього. Бог святий знає, що тебе чекає. Може не дармо снився ти мені на сивім коні, з золотим хрестом, як перед тобою всі люди клякали, а ти їхав та благословив на право й на ліво... Ой беріть, кумо, беріть, бо збіжне!

І обі жінки кинулися до невеликого горшка, з якого летіло молоко, призначене на кашу. Але прибігли за пізно, молоко розілялося по вуглю і шипіло як гаддя пускаючи з себе таку сиву й густу пару, як у лазні. Цілий припічок облитий був білими струями, що звільна збігали на долину і під порогом творили калабаню. Десь зараз і кітка взялася і не чекаючи дозволу, почала хлепати, десь і пес висунувся з під лави і собі взяв їсти. Кітка не згодилася на спілку і в хаті піднявся такий крик, що не чути було, як віз заїхав на подвірря і як у хату увійшов довго сподіваний гість.

Увійшов, згинаючи спину, бо висока, і гнучка стать не містилася в низькі двері.

— Слава Ісусу Христу! — сказав і приступив до мами.

В хаті зробилося наразі тихо. Пес, почувши когі, чим скорше вибіг крізь відчинені двері і довго було чути, як врадуваний бігав докола наймита й воза. Кітка спокійно доїдала розлите молоко. Гася стояла біля печі і порядкувала горшками.

Довго, довго стояв син в обіймах мами і чув, як на його зимні руки падали її горячі сльози.

— То тебе вже, синоньку, цілком пустили? То ти вже звідси нікуди не підеш? То ти вже такий, правдивий, „ксьондз"?... А я думала, що не діждуся тебе, що Пан Біг не дасть мені грішній почути твого божого слова, що хиба на моїм гробі парастас святий відправиш. А тут, яке щастя, яке щастя!

Якжеж я тобі, Господи милосерний, подякую за таку велику ласку?!"

Син розуміючи, що мама мусить виговоритися зі своєї втіхи, не перебивав їй, лиш мовчав. А як міркував, що вже досить радости вигналося зі сльозами і словами, то обережно підвів маму до лави, посадив її і сам сів коло неї.

Мовчали добру хвилину. Лиш тихе хлепання щасливої матери мішалося з веселим прискаканням огню та з останніми гомонами сільських вечірніх співів.

— Може би вечеру давати? — відозвалася від печі Гася. — Єгомость певно голодні? — Ви гадали. Радо повечеряю. — То тобі, синку, наймит не передав сніданку? Таж я приладила ковбасу і сир і наказувала, щоби на попасі віддав!

— Передав, мамуню, передав, та я тоді не мав охоти їсти.

За хвилину накрили стіл і подали їду.

Кілько то було клопоту, кілько біганини! А що вперед давати? А як давати? — а з чим? — бо звичайно треба не по хлопськи, а з панська.

Врешті рішили, що вперед треба дати молочну кашу, бо так пани їдять.

Молодий пан-отець устав, змовив коротку молитву, жінки зітхнули й сіли.

На щастя каша не прикуріла і незвичайно смакувала гостеві.

— Я вже такої каші давно не їв — хвалив собі син — ще у вас, перед роком.

— Тілько молока замало — підхопила Гася. — Збігло нам. Не дармо кажуть, що де дві газдині, там порожні скрині.

— А може тобі, синоньку, ще? питалася щаслива мати, бігаючи від скрині до печі і не зводячи ока зі свого пан-отчика.

— Алеж, мамуню, не заходьтеся, сідайте та їджте, бо мені смакувати не буде.

— Зараз, синочку, зараз, я тілько подам курку, таку круханьку, що навіть мала дитина вгложе.

Та аж тут показався справжній клопіт. Не було вилок. А де й на те найшлася рада; Гася скочила до учителя і всьо було в порядку.

— Якіж бо ви! — дорікав тоді син. — Пощо така парада? Так, як би я забув пальцями їсти. Не робіть того, мамуню, прошу вас дуже, а то їй Богу, поїду собі від вас завтра геть.

— Не страш мене, синоньку, не страш, голубчику, бо видиш — відповіла жартуючи мати і наложила йому на таріль що найліпший кусок.

Їли й говорили.

— То ти вже, синоньку, навіть сповідати будеш?

— А ви думали, що ні?

— Та не думала, але все якось сама собі не вірила...

— А причащати також?

— А вжеж що як одно, то й друге.

— То ти може й стару Чапліху поховаєш, бо її вже не богато належиться.

— Як треба буде, то поховаю — відповів син.

— Але ти всьо вмієш, правда? — спитала несміло дивлячись на нього, як на образ, із трівогою і безмежною любовю.

— Вживай, синоньку, щоби ти ладно правив, щоби тебе всі хвалили, щоби нашим ворогам завидно стало. Та не гнівайся на мене, що таке тоді кажу, але я рада би, щоби всьо було як найкрасше... О! О! — горлав було війт — чого тій торбійці захочеться, ксьондза? А я його, поки на попа вийде, до арешту завдам, бо пан мені народу не бунтує, най мені якихось „газетів" та книжок не навозить!... А тут диви, так на чім стало? Видите, за ким потягнув Пан-Біг. Тепер, як його при якій оказії здибаю, то скажу йому так; пильнуйте, пане мачальнику, щоби ви своїх пальців у громадських грошех не мачали та не завдавайте другим до арештів, щоби вас не завдали!

— Алеж, мамуню, — гамував її син, — дайте йому спокій, що будете собі з такими людьми почипати. Зробіть це для мене...

Розмова розгорілася на добре. Мати оповідала синові, що нового сталося в селі і в околиці, а він мусів її докладно розказати, як його святили та запевнювати, що він тепер уже правдивий священник, якому вільно і хрестити й вінчати й ховати.

Стара то сміялася з радости, як дитина, то плакала на переміну, а лице її поморщене і зжовкле набрало такого життя й сили, якби нараз від яких чарів відмолодніло о кільканадцять літ. За те син мав на своїм лиці якийсь дивний сум, якусь понад свій вік повагу. Так, як би тісно йому було в тій малій хатині, якби його висока стеля давила — сидів похилений над столом. Здавалося, що слухав маминої мови, відповідав навіть на її питання, але очі його дивилися кудись дальше, а його думки, як голуби летіли на звізди, в якісь далекі, незнані краї. Інколи, ті голуби вертали, але без оливної галузки — і тоді в очах молодого пан-отця малювався якийсь несвідомий жах, тоді ще гірше маліла його висока стать і ще нижше над стіл хилилося його бліде чоло.

І був тоді як переспілий колос, або як цвіт, коли на нього впаде за богато роси...

Так пересиділи до пізної ночі.

— Пора нам — синоньку, спочати — сказала стара Грінчиха. — Ти завтра маєш службу божу.

Не відповів нічого. Слухав її, як колись за молодих літ. Устав, подякував за вечерю і зараз в хаті зготовлять йому постіль, вийшов у город.

Що йно за порогом випрямився і відітхнув. Здоровий, сільський воздух филею вливався в придавлені груди, відсвіжував, кріпив і розширяв їх.

— Як тут гарно! — сказав сам до себе, ступаючи в город.

Так тут усьо на своїм місці, якби літа не йшли, якби отсі грядки покопано перед десятьма роками, якби то та сама капуста, яку колись садив із мамою, давно. А з тої-ж пори минуло немало часу!

Ступаючи зеленим, вузким килимом мурави, що стелився попід пліт до саду, пригадував собі, як на мураві білилося полотно і як мама наказувала йому, щоби добре поливав водою, бо то для нього, до школи.

І поринав у память, як у криницю і як студену воду витягав звідтам найкрасші спомини зі свого дитячого віку.

Пригадав собі навіть, як маленькою дитиною, в саме гоpяче полудне, посадила його мати коло полотна, щоби відганяв гуси. А батько, ідучи в поле, нахилився над ним, погладив по голові, похвалив, що добре пильнує і дав йому червоне яблоко. Зелена мурава, біле полотно і червоне яблоко — дуже добре тямить...

В саді кожде дерево проговорило до нього. Насамперед тота крислата грушка на самій середині. Пригадала йому, як спинався по ній за дулями та як у її дуплі шукав молодих пташків. А потім стара яблуня питалася, чи тямить, як у її тіні читав якісь такі великі та грубі книги, що аж лице йому від них чорніло; як від хмари. І як від градових хмар, падав від цих книжок сум і страх... Тоді вона хилила над нього своє гілля і говорила: Держися, синочку, землі, як я.

Хто знає, чи не добре казала?... А там, у кутку, недалеко сусідського плота стоїть тоненька вишня, з ягодами червоними, як кров. Хитається, колишне, якби хотіла його досягнути своїми галузками, мов руками і каже: Чи памятаєш, як стояв біля мене?.. Не сам... не сам...

На жаль памятав дуже добре, хоч рад би позабути. Обганявся від цих споминів, як від докучливих комах, а вони летіли на нього, як зіване квіття, або як листя зварене першим осінним морозом.

Тямив її... Мала такі великі, сині очі, що дівчата з заздрости називали її вовчицею, а навіть старші не могли знести її зору. То були очі глибокі, як безодня, таємні і загадочні...

Сусідські діти — гонили разом товар, разом ходили до школи, цілу молодість пережили разом. І жадному з них навіть через гадку не перейшло, щоби могло бути инакше...

В школі тужив за нею, як за сестрою, а як приїхав до дому, то біг до того саду, щоби хоч через пліт побачити її. — Як ти виросла, виросла, Марійко? — А який ти великий, Миколо! З тебе вже правдивий панич!— Потім обоє заходилися щирим, дитинячим сміхом та змовлялися, що в неділю підуть до ліса на оріхи, або до тітки на друге село.

А літа плили!...

Колишні діти виросли, розвинулись. Стрічалися тепер рідше. Хиба в хаті, або в читальні, або...

Ні! Він цього не тямить. Цього ніколи не було! То всьо розбурхана уява, незвичайне зворушення, та ніч повна таємної краси, той зачарований сад... Опер голову дереву і примкнув очі... Ось він їде останній раз до Львова. Мати й сусіди випроваджують його. Вже рушили коні, вже покотився віз аж, — щось торкнуло його, щоби обернувся. Глянув і між деревами в саді побачив лице біле, біле, як стіна і ті очі страшні, як розпука.

Поїхав...

Потім рішив, що висвятиться безженним... Як і коли? — не знає.

Жінка селянка, попадя хлопка — що казали би люди, що сказав би той новий світ, якого не знав, а боявся...

А до того мати... Був їй цілою надією, цілим життям. Рада була знайти для нього хоч би царівну, хоч би королівну. А тут звичайна, проста хлопка. Ні, то був би для неї за великий удар; рука його не здіймалася би, щоб завдати таку болючу рану своїй старій, добрій мамі.

Вився, як муха підсклянім дзвоном, а в кінці рішив не женитися. Мати осяде при нім, а він ціле життя посвятить для добра люду.

Сказав собі раз і з тою гадкою зжився, як зживається самовбийник, із гадкою про самовбийство.

Самовбийство? Яке самовбийство? питав відчиняючи очі. І в ту хвилину якесь дуже ясне світло вразило його. З сусідської хати бігло воно як світляна кладка, аж до нього. Розтворив повіки і очі пустив по тій ясній доріжці.

В хаті, над колискою сиділа Марійка і співала. Тонкий, дрижачий голос, як шовкова нитка, вився по хаті:

Ой бідаж мені на тій чужині,
Що мене муж бе, тай не жалує,
Що мене муж бе тай не жалує...

Вибігав із хати і снувався по городі, по саді, довкола нього, по цілім світі...

Завтра буде стискати голови всім... Може й вона прийде, може й на її скрані положить свої дріжучі долоні. Лиш його не бідної голови не стисне ніхто. Ніхто! А потім підуть дні за днями, літа за літами, довгі, сірі, однообразні, дні жертви і праці. Смерть і життя, життя і смерть і боротьба вічна, невсипуща.

Будуть приходити до нього з жалобами і жалями родичі на дітий, що їх не шанують, жінки на мужів, що їх бють і зневажають. Лиш вона не прийде до нього, вона зі всіх може найбіднійша...

А він навчати ме, що люди повинні одні других любити і одні другим не творити кривди бо так навчає Христос. Навчати ме горячо, щиро, щиро, з цілої душі.

І так, ціле життя.

Тихо. Лиш деколи зірветься доспілий овоч і впаде, деколи перший, зівялий листок полетить із тихим шелестом, срібний від місячного світла, як перший сивий волос.

Тихо. Лише з хати біжить ясна смуга і мечем врізується в серце. А по ній, як отруя по мечи, вливаються в душу безнадійні слова пісні.

Ой бідаж мені на тій чужині,
Що мене муж бе, тай не жалує,
Що мене муж бе тай не жалує...

І так ціле життя.

Вдивився, вслухав і чув, що за тим голосом ішов би на край світа.

Ступив крок, два, але довга, чорна одежа здержала його. Заплутався і впав на студену землю. Припав до неї притулився, як перестрашена дитина до матерньої груди. І здавалося йому, що котиться на нього з-висока якась велика і як світ важка скала. Чи вдержить її, чи двигне її — Боже?...

На дворі лягла мрака; та їдка і зимна, що сливає з цвітів красу.

Крізь неї на силу продиралася пісня:

Ой бідаж мені на тій чу жині,
Що мене муж бе тай не жалує...

А в хаті перед образом Пречистої навколішках стояла мати і заливаючися сльозами радости, дякувала Богові за своє і за синове щастя.